

9.12.2013

Dnro 163/4/13

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

ULOSTON VAPAAKUUKAUDEN SELVITYSMENETTELY EI OLLUT ASIANMUKAISUUS- VAATIMUKSEN MUKAINEN

1 KANTELU

Kantelija arvostelee - - - ulosottoviraston menettelyä asiassa joka koskee ulosoton vapaakuukauden myöntämistä silmälasien hankintaa varten. Kantelija kummeksuu sitä, että kihlakunnanulosottomies oli edellyttänyt häneltä laskun esittämistä silmälasien hankinnasta ennen kuin tämä tulisi harkitsemaan vapaakuukauden myöntämistä. Kantelija piti tätä hänen taloudellinen asemansa huomioon ottaen mahdottomana.

- - -

3 PÄÄTÖS

Kantelija oli pyytänyt vapaakuukautta ulosottokaaren 4 luvun 52 §:n 3 kohdan perusteella silmälasien hankintaa varten. Lainkohdan mukaan sen jälkeen, kun palkan ulosmittaus on jatkunut yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden, ulosmittaus on keskeytettävä määräajaksi, jos keskeytykseen on erityinen syy. Hallituksen esityksessä (HE 13/2005 vp) todetaan että erityinen syy voi olla esimerkiksi velalliselle tai hänen perheelleen tärkeä kertahankinta, kuten silmälasit tai kodinkone.

Ulosottokaareissa ei tarkemmin säädetä millaista näyttöä syyn olemassaolosta olisi esitettävä. Ulosoton asianmukaisuudesta säädetään ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä. Sen mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla. Lainkohta kuvastaa suhteellisuusperiaatteen noudattamista ulosotossa ja velvollisuutta edistää velallisen omatoimisuutta siten, ettei ulosotto tarpeettomasti heikennä velallisen tahtoa itse hankkia toimeentuloaan.

Ulosottoviraston selvityksestä ilmenee, että ulosottovirastossa kukin kihlakunnanulosottomies käsittelee itsenäisesti vapaakuukausihakemukset ja rajatapauksissa kysyy niistä vastuuvoudin mielipidettä. Mitään yhtenäistä ohjetta siitä, vaaditaanko kuitit etu- vai jälkikäteen, ei ollut. Tässä tapauksessa kihlakunnanulosottomies oli harkinnut oikeaksi menettelyn, jossa velallinen hankkii ensin silmälasit, ja esittää niistä siten kuitin, jonka perusteella sitten harkittaisiin vapaakuukausien myöntäminen. Kihlakunnanvouti katsoi, että velallisen tulotaso huomioon ottaen hänellä olisi ollut mahdollisuus hankkia silmälasit ensiksi.

Esitän kannanottonani seuraavan.

Kuten edellä todetusta ilmenee, jo hallituksen esityksen perusteluissa on lähdetty siitä, että silmälasien hankinta on sellainen laissa tarkoitettu erityinen syy, joka tulisi oikeuttaa ulosoton

vapaakuukauteen. Yhdyn siihen, mitä Valtakunnanvoudinviraston lausunnossa on todettu - - - ulosottoviraston menettelyn ongelmallisuudesta. Ulosottovelallisten varat ovat yleensä varsin rajoitetut. Velalliselta puuttuu myös usein luottokelpoisuus. Tästä syystä vapaakuukauden myöntäminen tapauskohtaisenkin harkinnan jälkeen vain sillä edellytyksellä, että velallisen on ensin esitettävä kuitti maksusta, voidaan pitää ongelmallisena velallisen kannalta. Tällöin välttämätönkin hankinta, kuten tässä tapauksessa monitehosilmälasit, saattaa tosiasiassa jäädä tekemättä. Valtakunnanvoudinvirasto totesi lausunnossaan, että sinänsä on varmasti totta, että vapaakuukausia on joskus haettu perusteettomasti ja näin loukattu velkojan oikeusturvaa. Toisaalta, jos velallinen näin menettelee, ei se voine kovin useasti toistua, mikäli velallisen ilmoittama vapaakuukauden peruste tarkistetaan jälkikäteen. Näin erityisen syyn perusteeksi voisikin tavanomaisissa tapauksissa ulosoton asianmukaisuusvaatimukseen perustuen riittää, että velallinen esittää korjauskustannuslaskelman, lausunnon, arvion taikka muun hankintasuunnitelman hankinnan kohteesta.

Tässä asiassa ei ole tullut ilmi mitään sellaista, mikä olisi antanut aihetta epäillä vapaakuukautta haetun perusteettomasti.

Mielestäni ulosoton suhteellisuusperiaate huomioon ottaen ei pääsääntöisesti tulisi asettaa sellaista vaatimusta, että velallisen on ensiksi maksettava kyseinen hankinta, jota varten hän pyytää vapaakuukautta. Velallisen taloudellinen asema varsinkin, jos hänellä on maksuhäiriömerkintä luottotietorekisterissä, ei usein mahdollista suuremman kertaostoksen tekemistä. Mielestäni on ulosoton asianmukaisuusvaatimukseen kuuluvan suhteellisuusperiaatteen sekä velallisten yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi aiheellista antaa kihlakunnanulosottomiehille ohjeet siitä selvityksestä, jonka perusteella vapaakuukausi voidaan ulosottokaaren 4 luvun 52 §:n 2 tai 3 kohdan perusteella myöntää.

Todettakoon että kantelija on kantelun tekemisen jälkeen saanut vapaakuukauden maaliskuulle 2013 ja kuitti silmälaseista on pyydetty esittämään jälkikäteen.

Edellä esitetyn perusteella saatan - - - ulosottoviraston tietoon käsitykseni siitä, että kanteluasiassa noudatettu selvitysmenettely ei ollut ulosottokaaren asianmukaisuusvaatimuksen mukainen. Saatan tämän käsitykseni myös kihlakunnanulosottomiehen tietoon.

Pyydän ulosottovirastoa esittämään tänne 31.1.2014 mennessä selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin käsitykseni ohjeistuksen tarpeellisuudesta on virastolle antanut aihetta.